

J. L. Hromádka napsal kdysi (ČB 1931, O vzdělání bohoslovcově – in 1192, Theologie a církev, s. 72): „Čím jsme časově vzdálenější od církve apoštolské a čím je doba duchovně zmatenější, tím je opravdové vzdělání theologické naléhavější a nepostradatelnější. „Kladu si otázku, zda lze takto proti sobě stavět první církev a dnešní „duchovně zmatenou“ dobu. Nebylo by přiměřenější stavět proti dnešní duchovně zmatené době duchovně zmatenou dobu tehdejší? A nebylo by stejně přiměřené postavit proti sobě nejlepší představitele apoštolské církve a nejlepší theologické představitele dnešní? A jdu dokonce tak daleko, že si kladu otázku, bylo-li theologické vzdělání a vědění těch nejlepších představitelů církve prvních století alespoň trochu srovnatelné s tím, co nejlepší theologičtí představitelé vědí a čemu rozumějí dnes: byla duchovní orientace církevních Otců opravdu na vyšší úrovni než duchovní orientace předních theologů dvacátého století? Ostatně, čím a na čem to budeme měřit? – Za zvláště hodnou pozoru a pro mne poněkud překvapivou považuji Hromádkovu formulaci proto, že jako by církev apoštolskou proklamovala za normu pro dnešní theologii. Co to je církev apoštolská? Vědomě jsem užil hned několika pojmenování (a tím také vymezení), abych se nyní takto mohl zeptat: je tzv. první církev totéž, co církev apoštolská? A míníme obojím církev prvních staletí po Ježíšově působení a po jeho smrti na kříži? Evangelia nijak nezakrývají, že sami učedníci Ježíšovi byli neškolení (na rozdíl od samého Ježíše, který podle podání dovedl číst a vykládat hebrejský text a nepochybně prodělal nějaké důkladné školení, možná u esejců) a že velmi často Ježíšovi nerozuměli. Na čem je tedy založeno přesvědčení, že první sbory, tj. „církve“, založené těmito učedníky, rozuměli Ježíšovu evangelium království lépe, než mu rozuměli učedníci sami ještě za života Ježíšova? Tato otázka má smysl, a má tím větší váhu, čím více poznáváme, jak myšlení v první církvi (zvláště pak v těch sborech, které založil a na které měl vliv Pavel) bylo od samého počátku ovlivňováno řeckou myšlenkovou tradicí, v té době ovšem už dost pokaženou, pokleslou a ovlivněnou všelijakými novými orientálními mýty. Jedním z nejdůležitějších theologických úkolů naší doby je co nejpřísnější rozpoznávání dvou zdrojů historického křesťanství, totiž starozákonní tradice židovské a starořecké, zejména Platónovy filosofie (obojí zajisté nikoli v podobě čisté, nýbrž všelijak rozředené a pokažené, ale přece jenom dost dobře rozpoznatelné). Zajisté je zapotřebí rozumět také myšlení apoštolů, apoštolské resp. první církve a církevních Otců; ale nemůže být solidních theologických pochybností o tom, že pro posouzení jejich závažnosti a platnosti je nám kritériem učení Ježíšovo, a to bez ohledu na to, že se k němu nemůžeme dostat leč prostřednictvím apoštolů a první církve (ovšem v mnohém i dalším promýšlení evangelia, jak je najdeme v duchovních dějinách zprvu jen evropských (a k nim musíme počítat také přední Asii a sever Afriky), dnes však už tento duchovní prostor překročivších. Theologie už dnes nemůže zůstávat u kánonu jako posledního kritéria, ale musí rozumět tomu, že se do kánonu nutně dostalo také leccos, co s Ježíšovým evangelium nemá co dělat, a naopak že leccos z toho, co s tímto evangelium má hlubokým způsobem co dělat, se tam nakonec nedostalo.

(Praha, 990521-3.)